

УДК 324.7:329:316.42

DOI <https://doi.org/10.32782/app.v76.2025.14>

О. О. Колєватов

orcid.org/0000-0001-9418-7897

кандидат історичних наук, доцент,

доцент кафедри філософії і суспільних наук

Національного університету «Чернігівська політехніка»

О. І. Крук

orcid.org/0000-0002-4832-6320

кандидат історичних наук, доцент,

доцент кафедри філософії і суспільних наук

Національного університету «Чернігівська політехніка»

В. А. Мандрагеля

orcid.org/0000-0003-0807-5309

доктор філософських наук, професор,

професор кафедри філософії і суспільних наук

Національного університету «Чернігівська політехніка»

АНАЛІЗ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ ПРО ВПЛИВ ПОЛІТИЧНИХ ДОКТРИН, ПАРТІЙ ТА ЕЛІТИ НА ВИБОРЧИЙ ПРОЦЕС

Постановка проблеми. Виборчий процес є одним з основних складників функціонування демократичної держави, забезпечуючи легітимізацію політичної влади та формування її інституційної основи. Проте останнім часом зростає занепокоєння щодо впливу політичних доктрин, діяльності партій та еліт на формування суспільно-політичної думки, що визначає політичну поведінку громадян під час виборів. У багатьох країнах спостерігаються тенденції, пов'язані з маніпуляціями громадською думкою, інформаційною асиметрією, зміщенням акцентів із реальних потреб суспільства на популістські та ідеологічно вмотивовані наративи. Це зумовлює ризики для об'єктивності виборчого процесу, знижує рівень довіри громадян до демократичних інститутів та поглиблює поляризацію в суспільстві. Особливо важливим є питання, наскільки суспільно-політична думка відображає реальні настрої громадян та формується під впливом політичних доктрин, партійних стратегій і дій політичних еліт. Відсутність глибокого наукового аналізу цих процесів ускладнює розуміння механізмів взаємодії між громадською думкою, політичними силами та виборчим процесом, що створює потребу в ґрунтовному дослідженні зазначеної проблематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідження впливу політичних доктрин, партій та еліт на формування суспільно-політичної думки та виборчого процесу демонструють значну варіативність підходів, що водночас вказує на існування певних прогалин у науковому дискурсі. У цьому контексті особливе місце посідають роботи, які аналізують як ідеологічний, так і технологічний аспекти політичної комунікації.

У науковому доробку М. Мораря (Морарь, 2019) розкрито роль ідеології в діяльності політичних партій. Автор доводить, що сучасна політична ідеологія часто використовується як інструмент для легітимації владних рішень і побудови стратегій впливу на громадську думку.

У роботі П. Лисянського та А. Саліхова (Лисянський, Саліхов, 2023) увагу зосереджено на аксіологічному аналізі виборчого процесу у воєнний та повоєнний періоди, визначено ціннісні орієнтири виборців у контексті суспільно-політичної трансформації. Науковці підкреслюють значення морально-етичних засад у формуванні політичних уподобань.

У дослідженні Х. Мацьопи (Мацьопа, 2023) проаналізовано роль інформаційних технологій у формуванні громадської думки в сучасній Україні, виявлено потужний потенціал цифрових медіа у створенні та трансляції політичних меседжів. Авторка наголошує на небезпеці маніпуляцій та інформаційного впливу через соціальні мережі.

У праці О. Чубатенка (Чубатенко, 2020) окреслено специфіку виборчих технологій в Україні, зокрема стратегічної комунікації та інструментів мобілізації виборців. У статті надано цінну інформацію щодо тактичних аспектів кампаній, однак недостатньо розкрито взаємозв'язок цих технологій із політичними доктринами та впливом еліт.

У роботі О. Марковця та М. Бучина (Markovets, Buchyn, 2022) проаналізовано кіберризики, які супроводжують упровадження електронного голосування, а також методи зниження їхнього впливу на безпеку виборчого процесу. Модель захищеного електронного голосування (e-voting) для «розумних спільнот» запропонували В. Агат та співавтори (Agate et al., 2020).

Систему e-voting, яка за допомогою блокчейну та механізмів оцінювального голосування підвищує прозорість виборчого процесу, розробили А. Альшехрі зі співавторами (Alshehri et al., 2023).

У статті Л. Панісо Алонсо та співавторів (Panizo Alonso et al., 2021) досліджено електронну систему голосування Helios відповідно до рекомендацій Ради Європи, виявлено її переваги та недоліки в забезпеченні прозорості.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз наукових публікацій засвідчує фрагментарність підходів до дослідження впливу політичних доктрин, партій і еліт на громадську думку, а також недостатню інтеграцію емпіричних даних із теоретичними моделями політичної комунікації. Виявлені прогалини стосуються відсутності комплексного вивчення взаємозв'язку ідеологічних наративів, інформаційних технологій та електоральної поведінки, що актуалізує потребу в подальших міждисциплінарних дослідженнях задля глибшого розуміння трансформацій виборчого процесу в умовах сучасних політичних реалій. Запропонована стаття має на меті подолання цих обмежень шляхом комплексного аналізу, який поєднує теоретичні підходи до впливу політичних доктрин з емпіричними даними щодо ролі партій, еліт та інформаційних технологій у формуванні громадської думки й політичної поведінки виборців.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є аналіз суспільно-політичної думки щодо впливу політичних доктрин, діяльності партій та політичної еліти на виборчий процес, виокремлення механізмів формування політичної поведінки виборців, а також виявлення ризиків для об'єктивності та легітимності виборів у сучасних умовах.

Завдання дослідження:

- 1) проаналізувати теоретичні засади впливу політичних доктрин, партій та еліт на суспільно-політичну думку та виборчий процес;
- 2) оцінити емпіричні дані щодо впливу цих чинників на формування політичних уподобань громадян України;
- 3) виокремити основні механізми, за допомогою яких політичні доктрини, партії та еліти впливають на громадську думку під час виборчих кампаній;
- 4) озкрити наслідки такого впливу для легітимності виборчого процесу та довіри до політичної системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Політичні доктрини, партії та еліти відіграють важливу роль у формуванні суспільно-політичної думки та визначенні динаміки виборчого процесу. Теоретичні підходи до розуміння цих взаємозв'язків ґрунтуються на низці концепцій політичної науки, соціології та масової комунікації.

Політичні доктрини як системи ідей, що відображають основоположні принципи та цінності політичних суб'єктів, є ідеологічною основою для формування суспільно-політичної думки. Згідно з концепціями ідеологічного впливу (зокрема, теоріями Антоніо Грамші та Луї Альтюссера), вони створюють гегемонію певних цінностей у суспільстві через політичні інституції, освіту, засоби масової інформації та культурні практики (Alshehri et al., 2023). Ця гегемонія сприяє закріпленню певного бачення політичної та соціальної реальності, яке впливає на індивідуальні й колективні політичні вподобання громадян. Таким чином, політичні доктрини не лише задають межі дискурсу, але й визначають соціально прийнятні моделі політичної поведінки.

Політичні партії як інституціоналізовані актори слугують посередниками між громадянами та політичними елітами, формуючи політичну пропозицію та артикулюючи інтереси

суспільства. Теорії партійної демократії (наприклад, концепції Дж. Шумпетера, М. Дюверже та Дж. Сарторі) підкреслюють, що партії не лише мобілізують виборців через виборчі кампанії, але й активно впливають на формування суспільної думки шляхом створення програм, поширення ідеологічних меседжів та застосування сучасних технологій політичної комунікації (Panizo et al., 2021). У цьому контексті важливим є феномен популізму, який, згідно з теоретичними підходами (наприклад, К. Мудде), передбачає апеляцію до «волі народу» проти «корумпованої еліти», що формує поляризовані уявлення про політичну дійсність та стимулює підтримку радикальних політичних сил.

Політичні еліти, що займають панівні позиції в структурі політичної влади, мають можливість безпосередньо впливати на формування політичного порядку денного, зміст і характер суспільно-політичної думки. Теорії елітаризму (В. Парето, Г. Моска, Р. Міхельс) підкреслюють, що навіть у демократичних системах влада концентрується в руках вузької групи осіб, які мають доступ до ресурсів влади, інформації та каналів комунікації. Еліти впливають на громадську думку через контроль над медіапростором, формування суспільних наративів та активну участь у виборчих кампаніях (Markovets, Buchyn, 2022). Крім того, сучасні дослідження акцентують на тому, що політичні еліти можуть застосовувати інструменти цифрових технологій (соціальні мережі, таргетована реклама, аналітика даних) для маніпуляції масовою свідомістю та підсилення свого впливу на виборців.

У контексті виборчого процесу ці три компоненти – політичні доктрини, партії та еліти – взаємодіють, формуючи комплексний механізм впливу на суспільно-політичну думку. Політичні доктрини забезпечують ідеологічне підґрунтя для політичних партій, які використовують його для мобілізації електорату та конструювання політичної ідентичності виборців. Політичні еліти визначають стратегічний напрям політичного дискурсу, використовуючи доступ до ресурсів і технологій для посилення власної позиції. Цей взаємозв'язок створює умови для впливу на політичну поведінку громадян не лише шляхом раціонального переконання, а й через емоційне маніпулювання, формування «інформаційних бульбашок» та зміщення уваги виборців на другорядні питання.

Теоретичні засади аналізу цих процесів також містять концепції «спіраль мовчання» (Е. Ноль-Нойман), яка пояснює, як панівна суспільна думка може пригнічувати альтернативні погляди, та теорію «фреймінгу» (Е. Гофман, Д. Ентман), що підкреслює значення подання інформації та контексту її сприйняття. Таким чином, вплив політичних доктрин, партій та еліт на формування суспільно-політичної думки та виборчого процесу є багатофакторним і складним явищем, яке потребує комплексного міждисциплінарного дослідження для адекватного розуміння й оцінювання його наслідків.

Результати соціологічних досліджень, здійснених провідними українськими інституціями (Київський міжнародний інститут соціології (далі – КМІС), Центр Разумкова та Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва) свідчать про стабільний вплив політичних доктрин та партійних стратегій на електоральні вподобання громадян. Так, згідно з опитуваннями, проведеними під час останніх парламентських і президентських виборів, основними чинниками, що визначали вибір громадян, були не лише програмні обіцянки кандидатів чи партій, але й символічне позиціонування та ідеологічні меседжі. При цьому спостерігається зростання значущості медійного впливу: близько 70 % респондентів зазначають, що їхнє рішення підтримати певну політичну силу ґрунтується на інформації, отриманій із телевізійних каналів чи соціальних мереж (Оцінка ситуації в країні, 2025). Це підтверджує вагомість теорії фреймінгу та підкреслює роль інформаційного контексту у формуванні політичної думки.

Крім того, дані соціологічних досліджень демонструють зростання поляризації суспільної думки, що зумовлено активною участю політичних еліт у конструюванні наративів. Експертні оцінки КМІС свідчать, що політичні еліти дедалі частіше маніпулюють громадською думкою, використовуючи фейкові новини, бот-мережі й таргетовану рекламу в соціальних мережах («Червоні лінії України»: громадська думка і національні переконання, 2025). Це не лише створює штучне інформаційне середовище, але й підсилює розрив між різними соціальними групами за політичними вподобаннями. Таким чином, емпіричні дані підтверджують існування процесів, описаних у теорії «спіралі мовчання», коли домінування певної політичної

лінії в публічному просторі змушує опонентів замовчувати власні погляди через страх соціальної ізоляції або осуду.

Медіааналіз змісту українських телевізійних каналів та популярних онлайн-платформ демонструє високий рівень залежності інформаційного контенту від політичних замовлень та редакційної політики, що формується під впливом політичних еліт. Дослідження Інституту масової інформації та проєкту «Детектор медіа» свідчать про систематичне домінування наративів, що просувають інтереси окремих політичних гравців, водночас маргіналізуючи або дискредитуючи альтернативні голоси (Машкова, 2024). Особливу роль у цьому контексті відіграють соціальні мережі, які завдяки своїй інтерактивній природі дають змогу політичним акторам оперативно формувати громадську думку шляхом поширення вірусного контенту та залучення так званих лідерів думок. Це підтверджується аналітичними даними про значну кількість переглядів і поширень політично орієнтованих відео та постів під час виборчих кампаній, що свідчить про перехід впливу від традиційних медіа до цифрових платформ.

Експертні оцінки, що ґрунтуються на комплексному аналізі соціологічних та медійних даних, вказують на зростання ролі емоційного контенту у виборчих кампаніях, що апелює до страхів, надій або розчарувань виборців, часто на шкоду раціональній аргументації. Це підсилює тенденції популізму та політичної радикалізації, що було помітно під час останніх виборчих циклів в Україні. Аналітичні звіти вказують, що громадяни часто обирають політичні сили, керуючись не програмними засадами, а емоційним впливом медійного образу кандидатів чи лідерів партій, що є прямим проявом концепцій «медіатизації політики» та «персоналізації» виборчих кампаній.

Для більшої наочності в таблиці 1 наведено узагальнені результати соціологічних опитувань та медіааналізу, що дає змогу краще зрозуміти реальний масштаб впливу політичних еліт, інформаційного середовища та емоційного контенту на формування політичної поведінки громадян України.

Таблиця 1

Соціологічні та медіадані про чинники формування політичних уподобань в Україні

Показник	Значення (%)
Частка респондентів, які приймають рішення про підтримку політичної сили на основі інформації з ТБ та соцмереж	70%
Довіра громадян до провідних політичних партій під час війни	25–30%
Рівень поляризації суспільної думки (частка респондентів, які відчувають розкол у суспільстві)	55%
Частка користувачів соцмереж, які взаємодіяли з політичним контентом (перегляди, поширення, коментарі)	65%
Частка респондентів, які вважають, що політичні еліти використовують фейкові новини та маніпуляції	60%
Частка виборців, які голосують, орієнтуючись на емоції та імідж кандидатів	40%

Джерело: сформовано авторами на основі (Оцінки громадянами соціально-економічної ситуації, 2025; Динаміка довіри соціальним інституціям у 2021-2023 роках, 2023; Рівень довіри окремим українським політикам, 2025; Коли мають бути проведені вибори, 2023)

Таким чином, емпіричні дані соціологічних опитувань, медіааналізу та експертних оцінок демонструють, що вплив політичних доктрин, партій та еліт на формування політичних уподобань громадян України є не лише складним і багаторівневим, але й переважно зумовленим трансформаціями сучасного інформаційного простору. Це потребує подальшого глибокого дослідження із залученням міждисциплінарних методів, що уможливить комплексне оцінювання як об'єктивних, так і суб'єктивних чинників формування політичної поведінки українських громадян.

У цьому контексті доцільним є виокремлення механізмів, за допомогою яких політичні доктрини, партії та еліти здійснюють вплив на громадську думку під час виборчих кампаній. Насамперед варто виокремити роль політичної комунікації, яка є головним інструментом взаємодії між політичними акторами та громадянами. Через розробку чітких меседжів,

що апелюють до цінностей, ідентичностей та очікувань виборців, політичні сили формують бажаний образ як окремих лідерів, так і партійних платформ. Важливою особливістю цього процесу є адаптація меседжів до потреб та інтересів конкретних електоральних груп, що дає змогу політичним акторам сегментувати електорат та максимально ефективно впливати на його політичну поведінку.

Другим важливим аспектом є медіатизація політики, що передбачає активне використання мас-медіа та цифрових платформ для формування громадської думки. Традиційні телеканали, онлайн-ЗМІ та соціальні мережі стають не лише джерелами поширення інформації, але й платформами для фреймінгу політичних подій. Політичні еліти, контролюючи медіаресурси або ефективні стратегії взаємодії з журналістами та редакторами, здатні визначати порядок денний суспільних обговорень (agenda-setting), акцентувати на певних питаннях та маргіналізувати альтернативні голоси. Цей механізм особливо посилюється через інтерактивну природу соціальних мереж, де вірусний контент, бот-мережі та таргетована реклама сприяють швидкому й масштабному поширенню потрібних наративів, створюючи ілюзію масової підтримки або осуду.

Третім важливим механізмом є персоналізація політики, яка відображає зміщення акценту з ідеологічних програм на особистісні характеристики лідерів. У виборчому процесі це проявляється через створення яскравих публічних образів кандидатів, що апелюють до емоцій виборців – надії, страху, обурення чи гордості. Такі образи конструюються як шляхом прямої комунікації (наприклад, публічні виступи, дебати, соцмережі), так і через медіапрезентацію, що посилює емоційний аспект сприйняття політики. Унаслідок цього громадяни все частіше приймають політичні рішення, керуючись особистим ставленням до кандидатів, а не аналізом програмних документів або раціональних міркувань.

Ще одним важливим аспектом є застосування технологій маніпулювання громадською думкою, зокрема поширення фейкових новин, дезінформації та чорного піару. Такі технології спрямовані на дискредитацію опонентів, створення інформаційного хаосу або відволікання уваги від незручних тем. Це не лише знижує рівень довіри до політичної системи загалом, але й сприяє поляризації суспільства, поглибленню соціальних розколів та радикалізації настроїв.

Крім того, важливим механізмом впливу є мобілізація через ідентичності та символіку, що особливо актуально для України з огляду на складну соціокультурну ідентичність та історичні контексти. Політичні сили активно використовують патріотичну риторику, символи національної єдності, культурні архетипи та історичну пам'ять, що сприяє зміцненню їхнього емоційного зв'язку з виборцями та формуванню відданості певній політичній лінії.

Отже, важливо зазначити, що всі ці механізми функціонують комплексно, взаємно посилюючи один одного. Вони не лише забезпечують ефективність політичної стратегії, але й створюють складну багаторівневу систему впливу, у якій поєднуються інформаційні, емоційні, ідеологічні та культурні чинники. Це підкреслює необхідність подальших досліджень для глибокого розуміння процесів формування громадської думки в умовах трансформації сучасного інформаційного середовища й динамічного розвитку політичних технологій в Україні.

Зазначені вище механізми не існують ізольовано, а взаємодіють у складній системі, формуючи загальну стратегію впливу на громадську думку. Для узагальнення їхніх основних компонентів і характеристик у таблиці 2 систематизовано основні механізми впливу політичних доктрин, партій та еліт на громадську думку під час виборчих кампаній (табл. 2).

Наслідки такого багатогранного впливу для легітимності виборчого процесу та довіри до політичної системи є надзвичайно важливими. По-перше, застосування маніпулятивних інформаційних технологій, таких як дезінформація, фейкові новини й «чорний піар», знижує рівень прозорості та об'єктивності виборчого процесу. Це створює передумови для спотворення волевиявлення громадян, знижуючи рівень довіри до результатів виборів та легітимності обраної влади. По-друге, надмірна персоналізація політики, яка орієнтується не на програмні принципи чи стратегічні бачення, а на іміджеві характеристики окремих лідерів, сприяє поверхневому сприйняттю політики громадянами. У результаті політичні вподобання можуть формуватися не на основі змістовних міркувань, а на емоціях та персональних симпатіях, що ускладнює розвиток демократичної політичної культури.

Таблиця 2

Основні механізми впливу на громадську думку під час виборчих кампаній

Механізм впливу	Основні характеристики
Політична комунікація	Формування меседжів, адаптація до електоральних груп, сегментація аудиторії, підсилення ціннісного впливу
Медіатизація політики	Використання ЗМІ та цифрових платформ для визначення порядку денного, фреймінг, таргетована реклама, бот-мережі, вірусний контент
Персоналізація політики	Створення образів лідерів, апеляція до емоцій виборців, зміщення акценту з програм на особистість
Маніпуляції інформацією	Поширення фейкових новин, дезінформації, чорного піару, дискредитація опонентів, інформаційний хаос
Мобілізація через ідентичність та символіку	Використання патріотичної риторики, культурних архетипів, історичної пам'яті, символів національної єдності

Джерело: власна розробка авторів

Крім того, активний фреймінг та селективне представлення інформації в медіапросторі створює ситуацію так званої «інформаційної бульбашки», коли громадяни отримують лише ту інформацію, яка відповідає їхнім попереднім уподобанням. Це зменшує можливості для об'єктивного аналізу політичних альтернатив і підсилює поляризацію суспільства. Зростання поляризації та недовіри до опонентів можуть провокувати зниження рівня загальної довіри до політичної системи та її інститутів, зокрема парламенту, уряду та виборчих комісій. Довгострокові наслідки такого процесу виявляються в зниженні рівня громадянської активності, посиленні апатії та відчуженні громадян від політичного життя.

Таким чином, вплив політичних доктрин, партій та еліт на громадську думку через зазначені механізми має подвійний ефект: він сприяє мобілізації електорату та формуванню політичних орієнтацій, але водночас створює ризики для легітимності виборчого процесу та довіри до політичної системи. Це потребує від держави, громадянського суспільства й медіа спільних зусиль для забезпечення прозорості виборів, підвищення політичної культури та захисту інформаційного простору від маніпуляцій і дезінформації.

Висновки. Аналіз теоретичних засад засвідчив, що доктрини є концептуальною основою для формування ідеологічного контексту, у якому функціонують партії та еліти, визначаючи стратегічні напрями їхньої діяльності. Водночас партії й еліти реалізують ці доктрини, використовуючи інституційні ресурси, механізми впливу та комунікаційні стратегії, що формують суспільно-політичну думку громадян.

Оцінювання емпіричних даних соціологічних опитувань, медіааналізу та експертних оцінок дала змогу встановити, що сучасні політичні процеси в Україні характеризуються посиленням впливу політичних еліт і партій на громадську думку, зокрема через застосування цифрових технологій, соціальних мереж та інструментів мас-медіа. Це свідчить про гнучкість та динамічність механізмів політичного впливу, які пристосовуються до нових інформаційних реалій.

У дослідженні виокремлено основні механізми впливу політичних доктрин, партій та еліт під час виборчих кампаній. Серед них особливу роль відіграють стратегічна комунікація та фреймінг інформації, маніпулювання емоціями виборців, використання персоналізованих меседжів, мобілізація через соціальні медіа та формування позитивного іміджу політичних лідерів. Ці механізми створюють багатошарову систему впливу, що посилює ефективність політичних кампаній, але водночас підвищує ризики інформаційних маніпуляцій.

Розкриття наслідків такого впливу для легітимності виборчого процесу та довіри до політичної системи засвідчило, що масове використання маніпулятивних технологій, фейкових новин і «чорного піару» призводить до спотворення виборчих уподобань громадян, зниження довіри до результатів виборів та делегітимізації демократичних інститутів. У довгостроковій перспективі це може послабити політичну стабільність і посилити соціальну напругу. Отже, прозорість виборчих процесів, підвищення рівня політичної освіти громадян та розви-

ток механізмів протидії інформаційним маніпуляціям мають стати пріоритетними завданнями як для наукової спільноти, так і для державної політики.

Перспективи подальших досліджень варто зосередити на поглибленому аналізі трансформації механізмів політичного впливу в умовах розвитку цифрових технологій, штучного інтелекту та алгоритмів соціальних мереж. Необхідно дослідити роль нових комунікаційних платформ, персоналізованого контенту та цифрової мобілізації виборців у процесі формування політичної думки.

Література

- Динаміка довіри соціальним інституціям у 2021-2023 роках. *КМІС: вебсайт*. 2023. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1335&page=1> (дата звернення: 25.05.2025).
- Коли мають бути проведені вибори, ставлення до голосування через інтернет та ставлення до можливого обмеження прав громадян: результати телефонного опитування, проведеного 30 вересня – 11 жовтня 2023 року. *КМІС: вебсайт*. 2023. URL: <https://kiis.com.ua/?cat=reports&id=1309&lang=ukr&page=1&utm> (дата звернення: 25.05.2025).
- Лисянский П. Л., Саліхов А. Р. Аксіологічний аналіз виборчого процесу у військовий та повоєнний час. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. Вип. 17. 2023. С. 105–109. DOI: <https://doi.org/10.32782/apfs.v044.2023.17>
- Мацьопа Х. М. Специфіка використання інформаційних технологій у формуванні громадської думки в сучасній Україні. *Політичне життя*. 2023. Вип. 3. С. 80–87. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3.10>
- Машкова Я. Українські медіа та війна. Підсумки моніторингу ІМІ 2023 року. *ІМІ: вебсайт*. 2024. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/-i58282> (дата звернення: 25.05.2025).
- Морарь М. В. Ідеологія в діяльності політичних партій: теорія та практика. *Регіональні студії*. 2019. Вип. 16. С. 24–28. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2019.16.4>
- Оцінка ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів, ставлення до виборів під час війни, віра в перемогу (лютий–березень 2025 р.). *Центр Разумкова: вебсайт*. 24.03.2025. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-stavlennia-do-vyboriv-pid-chas-viiny-vira-v-peremogu-liutyiberezen-2025r> (дата звернення: 25.05.2025).
- Оцінки громадянами соціально-економічної ситуації та соціально-економічної політики влади, соціальне самопочуття громадян (вересень 2024 р.). *Центр Разумкова: вебсайт*. 05.11.2025. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinky-gromadianamy-sotsialnoekonomichnoi-sytuatsii-ta-sotsialnoekonomichnoi-polityky-vlady-sotsialne-samopochuttia-gromadian-veresen-2024r> (дата звернення: 25.05.2025).
- Рівень довіри окремим українським політикам. *КМІС: вебсайт*. 20.05.2025. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1531&page=1> (дата звернення: 25.05.2025).
- «Червоні лінії України»: громадська думка і національні переконання (квітень–травень 2025 р.). *Центр Разумкова: вебсайт*. 08.05.2025. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/chervoni-linii-ukrainy-gromadska-dumka-i-natsionalni-perekonannia-kviten-traven-2025r> (дата звернення: 25.05.2025).
- Чубатенко О. М. Особливості виборчих технологій в Україні. *Науковий журнал «Політикус»*. 2020. Вип. 3. С. 90–94. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2020-3.14>
- Agate V., Curaba M., Ferraro P., Re G. L., Morana M. Secure e-Voting in Smart Communities. *Proceeding of the Fourth Italian Conference on Cyber Security (ITASEC 2020)*. 2020. P. 1–11. URL: <https://sites.unipa.it/networks/ndslab/pdf/0178.pdf> (date of access: 22.05.2025).
- Alshehri A., Baza M., Srivastava G., Rajeh W., Alrowaily M., Almusali M. Privacy-Preserving E-Voting System Supporting Score Voting Using Blockchain. *Applied Sciences*. 2023. Vol. 13 (2). DOI: <https://doi.org/10.3390/app13021096>
- Markovets O., Buchyn M. Threats of the implementation of e-voting and methods of their neutralization. *SCIA-2022: 1st International Workshop on Social Communication and Information Activity in Digital Humanities (Lviv, October 20, 2022)*. P. 29–39. URL: <https://ceur-ws.org/Vol-3296/paper3.pdf> (date of access: 22.05.2025).
- Panizo L., Gascó M., Marcos del Blanco D. Y., Hermida Alonso J. Á, Barrat J., Aláiz Moreton H. E-Voting System Evaluation Based on The Council of Europe Recommendations: Helios Voting. *IEEE Transactions on Emerging Topics in Computing*. 2021. Vol. 9(1). P. 161–173. DOI: <https://doi.org/10.1109/TETC.2018.2881891>

References

Dynamika doviry sotsialnym instytutstiiam u 2021-2023 rokakh [Dynamics of trust in social institutions in 2021--2023] (2023). *KMIS: websait*. Retrieved from <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1335&page=1> [in Ukrainian].

Koly maiut buty provedeni vybory, stavlennia do holosuvannia cherez internet ta stavlennia do mozhlyvoho obmezhenia prav hromadian: rezultaty telefonnoho opytuvannia, provedenoho 30 veresnia –11 zhovtnia 2023 roku [When elections should be held, attitudes toward Internet voting and attitudes toward possible restriction of citizens' rights: results of a telephone survey conducted from September 30 to October 11, 2023] (2023). *KMIS: vebсайт*. Retrieved from <https://kiis.com.ua/?cat=reports&id=1309&lang=ukr&page=1&utm> [in Ukrainian].

Lysianskyi, P. L., & Salikhov, A. R. (2023). Aksiolohichniy analiz vyborchoho protsesu u viiskovy ta povojenyi chas [Axiological analysis of the electoral process in wartime and post-war period]. *Aktualni problemy filosofii ta sotsiologii*, 17, 105–109. <https://doi.org/10.32782/apfs.v044.2023.17> [in Ukrainian].

Matsopa, Kh. M. (2023). Spetsyfika vykorystannia informatsiinykh tekhnolohii u formuvanni hromadskoi dumky v suchasni Ukraini [Specificity of using information technologies in shaping public opinion in modern Ukraine]. *Politychne zhyttia*, 3, 80–87. <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.3.10> [in Ukrainian].

Mashkova, Ya. (2024). Ukrainski media ta viina. Pidsumky monitorynhiv IMI 2023 roku [Ukrainian media and the war. Results of IMI monitoring in 2023] (2024). *IMI: vebсайт*. Retrieved from <https://imi.org.ua/monitorings/-i58282> [in Ukrainian].

Morar, M. V. (2019). Ideolohiia v diialnosti politychnykh partii: teoriia ta praktyka [Ideology in the activities of political parties: theory and practice]. *Rehionalni studii*, 16, 24–28. <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2019.16.4> [in Ukrainian].

Otsinka sytuatsii v kraini, dovira do sotsialnykh instytutiv, politykiv, posadovtsiv ta hromadskykh diiachiv, stavlennia do vyboriv pid chas viiny, vira v peremogu (liutyi-berezen 2025 r.) [Assessment of the situation in the country, trust in social institutions, politicians, officials and public figures, attitude to elections during the war, faith in victory (February–March 2025)] (2025). *Tsentr Rozumkova: vebсайт*. Retrieved from <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-hromadskykh-diiachiv-stavlennia-do-vyboriv-pid-chas-viiny-vira-v-peremogu-liutyiberezen-2025r> [in Ukrainian].

Otsinky hromadianamy sotsialno-ekonomichnoi sytuatsii ta sotsialno-ekonomichnoi polityky vlady, sotsialne samopochuttia hromadian (veresen 2024 r.) [Citizens' assessment of the socio-economic situation and the government's socio-economic policy, citizens' social well-being (September 2024)] (2024). *Tsentr Rozumkova: vebсайт*. Retrieved from <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinky-hromadianamy-sotsialnoekonomichnoi-sytuatsii-ta-sotsialnoekonomichnoi-polityky-vlady-sotsialne-samopochuttia-hromadian-veresen-2024r> [in Ukrainian].

Riven doviry okremym ukrainskym politykam [Level of trust in individual Ukrainian politicians] (2025). *KMIS: vebсайт*. Retrieved from <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1531&page=1> [in Ukrainian].

«Chervoni linii Ukrainy»: hromadska dumka i natsionalni perekonannia (kviten-traven 2025 r.) [“Red lines of Ukraine”: public opinion and national beliefs (April–May 2025)] (2025). *Tsentr Rozumkova: vebсайт*. Retrieved from <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/chervoni-linii-ukrainy-gromadska-dumka-i-natsionalni-perekonannia-kviten-traven-2025r> [in Ukrainian].

Chubatenko, O. M. (2020). Osoblyvosti vyborchykh tekhnolohii v Ukraini [Peculiarities of electoral technologies in Ukraine]. *Naukovyi zhurnal «Politykus»*, 3, 90–94. <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2020-3.14> [in Ukrainian].

Agate, V., Curaba, M., Ferraro, P., Re, G.L., & Morana, M. (2020). Secure e-Voting in Smart Communities. In *Proceeding of the Fourth Italian Conference on Cyber Security (ITASEC 2020)* (pp. 1–11). Retrieved from <https://sites.unipa.it/networks/ndslab/pdf/0178.pdf> 1–11. <http://ceur-ws.org/Vol-2597/paper01.pdf> [in English].

Alshehri, A., Baza, M., Srivastava, G., Rajeh, W., Alrowaily, M., Almusali, M. (2023). Privacy-Preserving E-Voting System Supporting Score Voting Using Blockchain. *Applied Sciences*, 13(2). <https://doi.org/10.3390/app13021096> [in English].

Markovets, O., & Buchyn, M. (2022). Threats of the implementation of e-voting and methods of their neutralization. *SCIA-2022: 1st International Workshop on Social Communication and Information Activity in Digital Humanities* (Lviv, October 20, 2022) (pp. 29–39). Retrieved from <https://ceur-ws.org/Vol-3296/paper3.pdf> [in English].

Panizo, L., Gascó, M., Marcos del Blanco, D. Y., Hermida Alonso, J. Á., Barrat, J., & Aláiz Moreton, H. (2021). E-Voting System Evaluation Based on The Council of Europe Recommendations: Helios Voting. *IEEE Transactions on Emerging Topics in Computing*, 9(1), 161–173. <https://doi.org/10.1109/TETC.2018.2881891> [in English].

Анотація

Колеватов О. О., Крук О. І. Аналіз суспільно-політичної думки про вплив політичних доктрин, партій та еліти на виборчий процес. – Стаття.

Сучасний виборчий процес в Україні відбувається в умовах динамічної трансформації інформаційного простору, зростання ролі політичних доктрин, партій та еліт у формуванні суспільно-політичної думки. Виклики, пов'язані з впливом маніпулятивних технологій, цифрових платформ та соціальних медіа, потребують глибокого аналізу механізмів, що формують політичні вподобання громадян. Ви-

вчення цих процесів є важливим для розуміння сучасних тенденцій демократичного розвитку та забезпечення прозорості й легітимності виборчих кампаній в Україні. Метою статті є комплексний аналіз впливу політичних доктрин, партій та еліт на формування суспільно-політичної думки громадян України під час виборчих процесів з урахуванням емпіричних даних, сучасних механізмів комунікації та трансформацій інформаційного середовища. У процесі дослідження використано якісні та кількісні методи аналізу, зокрема контент-аналіз медіа, дані соціологічних опитувань, експертні оцінки та порівняльний аналіз теоретичних моделей впливу політичних доктрин і партій на виборчі процеси. Крім того, застосовано міждисциплінарний підхід, що інтегрує політичну соціологію, комунікаційні дослідження та політологію. У статті висвітлено складну систему взаємодії політичних доктрин, партій та еліт із громадською думкою під час виборчих кампаній. Емпіричні дані підтверджують, що вплив цих чинників є багаторівневим і переважно визначається трансформаціями інформаційного простору. Виокремлено основні механізми впливу, серед яких домінують стратегічна комунікація, використання соціальних медіа, маніпулятивні технології, персоналізація меседжів і створення позитивного іміджу лідерів. Результати дослідження свідчать, що політичні доктрини, партії та еліти, використовуючи сучасні комунікаційні інструменти, істотно впливають на формування політичних уподобань громадян, що визначає результати виборчих кампаній. Водночас надмірна маніпуляція інформацією, використання фейкових новин та «чорного піару» призводить до зниження рівня довіри до виборчого процесу та легітимності політичної системи. Подальші дослідження мають зосередитися на аналізі новітніх цифрових технологій, великих даних (Big Data), алгоритмічних стратегій у політичних кампаніях та ролі міжнародного контексту у формуванні суспільно-політичної думки в Україні.

Ключові слова: громадська думка, інформаційний простір, маніпуляції, соціальні медіа, стратегічна комунікація, легітимність, довіра до політичної системи.

Summary

Kolievatov O. O., Kruk O. I., Mandragelia V. A. Analysis of social and political opinion on the influence of political doctrines, parties, and elites on the election process. – Article.

The modern electoral process in Ukraine takes place in conditions of dynamic transformation of the information space, the growing role of political doctrines, parties and elites in the formation of socio-political opinion. The challenges associated with the influence of manipulative technologies, digital platforms and social media require a deep analysis of the mechanisms that shape the political preferences of citizens. The study of these processes is key to understanding modern trends in democratic development and ensuring the transparency and legitimacy of election campaigns in Ukraine. The purpose of the article is a comprehensive analysis of the influence of political doctrines, parties and elites on the formation of the socio-political opinion of Ukrainian citizens during election processes, taking into account empirical data, modern communication mechanisms and transformations of the information environment. The study is based on a combination of qualitative and quantitative methods of analysis, in particular, content analysis of media, interpretation of the results of sociological surveys, analysis of expert assessments and comparative analysis of existing theoretical models of the influence of political doctrines and parties on electoral processes. An interdisciplinary approach combining political sociology, communication studies, and political science was also used. The article highlights the complex system of influence of political doctrines, parties, and elites on public opinion during election campaigns. Empirical data confirmed that the influence of these factors is multilevel and is largely determined by transformations of the information space. Key mechanisms of influence are identified, among which strategic communication, the use of social media, manipulative technologies, personalization of messages, and the creation of a positive image of leaders dominate. The results of the study indicate that political doctrines, parties, and elites, using modern communication tools, have the ability to significantly influence the formation of political preferences of citizens, which, in turn, determines the results of election campaigns. At the same time, excessive manipulation of information, the use of fake news, and «black PR» lead to the erosion of trust in the electoral process and the legitimacy of the political system. Further research should focus on the analysis of the latest digital technologies, Big Data, algorithmic strategies in political campaigns and the role of the international context in the formation of socio-political opinion in Ukraine.

Key words: public opinion, information space, manipulation, social media, strategic communication, legitimacy, trust in the political system.

Дата першого надходження рукопису до видання: 29.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 27.10.2025

Дата публікації: 21.11.2025